یاسای رەسمی پووڵ

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان
بەناوی گەلەوە
ئەنجوومەنی نیشتمانیی کوردستانی عێراق
ژمارەی بڕیار: ٩
مێژووی بڕیار: ١٩٩٣/٢/١٥

بڕیار

بەپێی برگەی (١) لە مادەی (٥٦)ی یاسای ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٢ ولەسەر پێشنیازی وەزیری دارایی و ئابووری بڕیار لەسەر دانی ئەنجومەنی وزیران، ئەنجومەنی نیشتمانی کوردستانی عیراق لە دانیشتنی رۆژی ١٩٩٣/٢/٢ دا بڕیاری دەرکردنی ئەم یاسایەی دا:

یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٩٣/
یاسای رەسمی پووڵ

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم وشانەی خوارەوە بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە ماناکانی تەنیشتیانە:

١ - وزارەت: وەزارەتی دارایی وئابووری هەرێمی کوردستانی عێراق.
٢ - وزیر: وەزیری دارایی وئابووری هەرێمی کوردستانی عێراق.
٣- حکومەت: حکومەتی هەرێمی کوردستان.
٤- سەرۆکی فەرمانگە: سەرۆکەکانی فەرمانگە حکومەتی یەکان لە هەرێمدا و بەڕێوەبەری کۆمپانیاکان و سەرۆکەکانی ئەنجومەنە تایبەتییەکان و ئەنجومەنی تایفەکان و سەرۆکەکانی ئەو دەستانەی کەسایەتێکی مەعنەوییان هەیە بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە بە سەرۆکی فەرمانگە دانرێن.
٥- فەرمانبەر: هەرکەسێک لە کارگەرانی میری کە خزمەتگوزارییەکی گشتی پێ سپێردارێ و کارگەرانی کۆمپانیاکان و ئەنجومەنە تایبەتییەکان و ئەنجومەنی تایفەکان و ئەو دەستانەی کەسایەتیی مەعنەوییان هەیە بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسەیە لە حوکمی فەرمانبەردا دادەنرێن.
٦- رەسم: ئەو رەسمی پووڵەی بە پێی ئەم یاسایە فەرز دەکرێ.
٧- پووڵ: ئەو پووڵی دارییەی وەزارەت بەپێی ئەم یاسایە دەری دەکا.
٨- وەرەقە: هەر وەرەقەیەک کە دەبێ بە پێی ئەم یاسایە رەسمی لێ بدرێ ئیتر سا

بەدەسخەت بێ یا کرابێتە وێنە یا چاپ کرابێ یا لە بەری گیرابێتەوە.
٩- ئیمزا: نیشانە دانان لەسەر وەرەقەکە بە ئیمزا یا بە مۆر یا بە پەنجە مۆر یا بە هەر نیشانەیەک کە ئمیزا بگەیەنێ.
١٠- کەس: کەسی سروشتی یا مەعنەوی.
١١- رەسمدەر: ئەو کەسەی کە بەپێی ئەم یاسایە دەبێ رەسم بدا.

ماددەی دووەم:

ئەو وەرەقانەی کە لە خشتەی یەکەم و دووەمی پاشکۆی ئەم یاسایەدا هەن دەبێ ئەو رەسمانەیان لێبدرێ کە لە تەنیشتیانەوەو دیاری کراون.

ماددەی سێیەم:

١- بەڵێننامە (عقد)ی کۆمپانیاکان لە کاتی تۆمار کردن یا درێژە پێدانی ماوەیان یا زیاد کردنی سەرمایەیان دەبێ رەسمی پێنج لە هەزاردا (٥ ٪ ١٠٠٠) یان لێ بدرێ.
٢- سەرمایەی ناو لێنراو (اسمی)ی کۆمپانیاکە لە کاتی تۆمارکردن یا درێژە پێداندا دەکرێتە بنچینە بۆ رەسم وەرگرتن. لە حاڵەتی زیادکردنی سەرمایەشدا رەسم تەنیا لەسەر زیادەکە وەردەگیرێ.

ماددەی چوارەم:

١- رەسمێکی ساڵانەی بە رێژەی دوو لە هەزاردا (٢ ٪ ١٠٠٠) لە کۆی قیستە بەرهەم هێنەکانی دابین لە کۆمپانیایەکانی دابین (شركات التأمين) وەردەگیرێ وقیستەکانی نوێ کردنەوەی دابین (اعادة التأمين) ئەم رەسمەیان لەسەر نابێ.
٢- دابین کار (المؤمن) ئەو رەسمەی برگەی (١) دەداو هەر رێکەوتنێک بە پێچەوانەیەوە پووچەڵە.
٣- سەرباری ئەو رەسمەی لە برگە (١)ی ئەم مادەیەدا دیاری کراوە رەسمێکیش لە قیستە بەرهمهێنەرەکانی دابین لە کۆمپانیاکانی دابین بەم جۆرەی خوارەوەو وەردەگیرێ:
أ- باوەرنامەکانی دابین لەسەر زیان و کارەساتی کەسیی پاشکۆیی (الحوادث الشخصيه الملحقه بها)و هەر دابینێکی تر کە پەیوەندیی بەم جۆرە دابینانە و ئەو گۆرینانەوە هەبێ کە لەو باوەر نامانەدا دەکرێن و رەسمەکەیان پێنج لە هەزاردا (٥ ٪ ١٠٠٠)ی کۆی قیستەکانی دابین بەپێی حیسابی کۆتایی (الحساب الختامي) دەبێ.
ب- ئەو باوەرنامەی دابینەی بە چەند دانەیەک رێکخراوە تەنیا وێنەی یەکەمی کە دەدرێتە دابین لێکراو (المؤمن له) یاسوود لێوەرگر (المستفيد) رەسمی لێوەردەگیرێ.

ماددەی پێنجەم:

١- تەنیا یەک دانەی ئەو وەرەقە بازرگانییەی بەچەند وێنەیەک رێکدەخرێ رەسمی

لێوەردەگیرێ.
٢- ئەگەر لەو وەرەقانەی بە پشتئیمزا (التظهیر) بۆ دەستاو دەستکردن دەشێن و لە کاتی ئیمزا کردنیاندا بە هۆی بەخشینی رەسمدەرەوە لە رەسمدان رەسمیان لەسەر نەدرابوو بەڵام دوایی پشتئیمزا کران بۆ کەسێک کە مافی ئەو بەخشینەی نییە، ئەوا ئەم کەسە لە کاتی پشتئیمزا کردنیدا دەبێ رەسمی تەواوی لەسەر بدا با ئەو کەسەش کە بۆی پشتئیمزا دەکا لە رەسمدان بەخشراو بێ.

بەشی سێیەم
رەسمدەر

ماددەی شەشەم:

١- ئەگەر رەسمدەر چەندان (تعدد) بوون رەسمەکە بەهاوبەشی دەدەن.
٢-ئەگەر یەکێکیان لە رەسمدان بەخشراو بوو ئەوانی تر بە هاوبەشی تەواوی رەسمەکە دەدەن.

ماددەی حەوتەم:

١- ئەو وەرەقە بازرگانییانەی لە دەرەوەی هەرێمدا ساز دەکرێن لە کاتی پشتئیمزا کردنیان یا پێشکەشکردنیاندا بۆ قبوولّ کردن یا دانەوەیان (الوفاء) لە ناوهەرێمدا دەبێ رەسمیان لەسەر بدرێ ویەکەم کەسیشی کە ئەوکارە دەکا رەسمەکەی دەدا.
٢- هەر وەرەقەیەکی تریش کە لە دەرەوەی هەرێمدا سازکرابێ و لەناو هەرێمدا بەکار بهێنرێ دەبێ رەسمیان لەسەر بدرێ ویەکەم کەسیش کە بەکاری دێنێ رەسمەکەی دەدا.

ماددەی هەشتەم:

چەندان (تعدد)ی ئیمزا لەسەر وەرەقەکە نابێتە هۆی چەندانی رەسمدان تەنیا ئەگەر بە مەبەستی درووستکردنی پەیوەندکاری (التزام)ێکی نوێ یا درێژە پێدان یا نوێ کردنەوەی ناوەرۆکی وەرەقەکە نەبێ کە ئەوسا هەر حاڵەتەو دەبێ رەسمی خۆی لەسەر بدرێ.

ماددەی نۆیەم:

ئەگەر ئەو بەڵێننامەو مەملانەی لە وەرەقەکەدان ویەک سەرچاوەیان هەبوو رەسمەکە لەو مامەڵەیە وەردەگیرێ کە بالاترین رەسمی لەسەرە، بەڵام ئەگەر سەرچاوەی بەڵێننامە و مامەڵەکان یەک نەبوو. ئەوا رەسمەکە لەسەر هەریەکیان بەپێی خودی خۆی وەردەگیرێ.

بەشی چوارەم
چۆنیەتی وەرگرتنی رەسم

ماددەی دەیەم:

رەسم بە یەیەکێ لەم رێگایانە وەردەگیرێ:
١- بە پوولی دارایی کە بە وەرەقەکەوە دەلکێنرێ.

٢- بە پارەی کاش لەم حاڵەتانەدا:
أ - رەسم لەسەر باوەر نامەی دابین.
ب- رەسم لەسەر بەڵێنامەی کۆمپانیا لەکاتی تۆمار کردنیدا یا درێژە پێدانی ماوەکەی یا زیاد کردنی سەرمایەکەی.
ج- ئەگەر رەسمەکە لە دە دینار زیاتر بێ و رەسمدەر بیەوێ بە پارە بیدا.
د - ئەگەر پوول لە ئارادا نەبوو.

ماددەی پازدەم:

ساڵانە یەک دینار رەسم بەسەر یەکەوە لە مووچەو سەر مووچە (مخصصات) لە مانگی تەمووزدا وەردەگیرێ و خانەنیشان لە حوکمی ئەم مادەیە بەدەر دەبن.

ماددەی دوازدەیەم:

ئەگەر تەم و مژێک یا ناکۆکییەک لەسەر وەرەقەکە لە بارەی رەسم لەسەر دان و نەدانییەوە یا ئەو هەندەی دەبێ لەسەرێ بدرێ رووی دا وەزیر بۆی هەیە بریار بدات:
أ - رەسمی دەبێ لەسەر بدرێ یا نەدرێ.
ب- دیاری کردنی هەندی ئەو رەسمەی لەسەر وەرەقەکە فەرزە.
٢- بریاری وەزیر لە هەر دوو حاڵەتی برگە (١)ی ئەم مادەیە بنبڕ (قطعي) دەبێ.

بەشی پێنجەم
بەخشین لە رەسمدان

ماددەی سیازدەیەم

١- میری کاتێک خۆی بە تەنیا دەبێتە رەسمدەر لە رەسمدان دەبەخشرێ جگە لەو فەرمانگە رەسمییانەی یاسا تایبەتییەکانیان رەسمدانیان بەسەردا فەرز دەکەن.
٢- ئەو وەرەقەیەی لە کاتی رێکخستنی دا گشت نیمزاکەرانی لە رەسمدان بە پێی یاسا بەخشراو دەبن رەسمی لێ وەرناگیرێ. بەڵام ئەگەر کەسێک کە مافی بەخشینی نییە پاڵیان لە کاتی نیمزا کردنیدا تەواوی رەسمەکەی دەکەوێتە ئەستۆ.
٣- وەزیر بۆی هەیە ئەو بەڵێننامانە لە رەسمدان ببەخشێ کە میری تییاییاندا لایەنێک دەبێ ئەگەر بەرژەوەندی ئابووری هەرێمی کوردستانیان تێدا بوو.

ماددەی چواردەم:

ئەمانە لە رەسمدان دەبەخشرێن:
١- ئەو مامەڵانەی تایبەتین بەخانەکانی پەرستن و پەرستگا و پەیمانگا و قوتابخانە ئایینیەکانەوە کە یاسا دانانیان پێدا دەنێ.
٢- بەڵگەنامە و باوەڕنامەکانی ئەو قوتابیانەی لە دەرەوەی هەرێمدا دەخوێنن و سەبارەت دەرچوون و بەردەوام بوونیانە لەسەرخوێندن.

بەشی شەشەم
چاودێری

ماددەی پازدەیەم:
وەزیر یا ئەو کەسەی لە لایەنیەوە راسپێردراوە بۆیان هەیە هەر فەرمانگەیەکی میری یا دەزگایەکی کەرتی تایبەتی یا تێکەڵاو بپشکنن بۆ دڵنیا بوون لە رەسمدان بەپێی ئەم یاسایە.

ماددەی شازدەیەم:
١- نابێ پوول فرۆشتن بە بێ رێ پێدان لە لایەن وەزارەتەوە بکرێ.
٢- هەرکەسێ بەبێ رێ پێدان پوول فرۆشی بکا لە جاری یەکەمدا بە لایەنی زۆرەوە بە پەنجا دینار سزا دەدرێ و ئەگەر دووبارەی کردەوە دەکرێتە دوو ئەوەندە.
٣- هەرکەسێک رێی پوول فرۆشیی پێ درابێ و بە زیاتر لە نرخە رەسمیەکەی بیفرۆشێ لە جاری یەکەمدا بە لایەنی زۆرەوە بە پەنجا دینار سزا دەدرێ و ئەگەر دووبارەی کردەوە دەکرێتە دوو ئەوەندە و لەجاری سێیەمدا بەو پێیەی وەزیر بریاری لەسەر دەدا رێ پێدانەکەی بۆ ماوەیەک یا ببڕای بیبڕلێ دەسەنرێتەوە.

بەشی حەوتەم
چەند حوکمێکی جوراو جۆر

ماددەی حەڤدەیەم:
١- أ- هەر فەرمانبەرێک بەرپرسیارە لە مسۆگەرکردنی وەرگرتنی رەسم لەسەر ئەو وەرەقانەی بە حوکمی فەرمانەکەی دەخرێتە بەر دەستی.
ب- ئەگەر رەسم لەسەر وەرەقەکە بە تەواوی درابوون و پولەکانی بەتاڵ نەکرابوونەوە، فەرمانبەرەکە دەبێ کە وەرەقەکەی خرایە بەردەست بەتاڵیان بکاتەوە.
ج- ئەگەر فەرمانبەرێک سەرپێچی لە حوکمی برگەی (١و٢) ی ئەم مادەیە کرد ومامەڵەیەکی سەبارەت بەو وەرەقەیە لێ نەدراوە بەرێکرد، بەدە دینار سزا دەدرێ و دەبێ رەسم دەرەکەش بەلایەنی کەمەوە دە دینارو بەلایەنی زۆرەوەش سەد دینار بدات.
د- ئەگەر پوولەکان بە شێوەیەک لکێنران یا بەتاڵکرانەوە هەموو بن یا هەندێکیان لەگەڵ ئەو رێنمایی یانەدا نەگونجێ کە بەپێی ئەم یاسایە دەرکراوە، وا دادەنرێ کە رەسمدانەکە بەو هەندە کە پوولەکانی پێ لکێنراوە یا بەتاڵ کراوەو دەبێ رەسمەکەی بە پێی هەندە ئەسڵییەکە بێ.
هـ- وەزیری دارایی بۆی هەیە سزاکانی ماددەی شازدەیەم بدا. بەڵام سزاکانی ماددەکانی ئەم یاسایە لەلایەن سەرۆکی فەرمانگەوە دەدرێ و لە حاڵەتی نەدانی پارەکەدا حوکمی یاسا رەچاو کراوەکان بەسەر ئەو کەسەدا دەسەپێنرێ.

٢- ئەو سـزايانەی بەپێی حـوكـمـەكـانی ئەم ياسـايە دەدرێن رێ لە سـەپاندنی حوكمەكانی ياسای سزادان و ياساكانی تر ناگرێ ئەگەر ئەو كارەی كراوە بەپێی حوكمەكانيان تاوانێك پێك بهێنێ.

ماددەی هەژدەيەم:

١- بە برياری وەزير يا ئەوەی كـــە دەســـەلاتی دەداتێ و لەســـەر داوای پەيوەنديداران لە ٩٠٪ ئەمانەی خوارەوە دەدرێتەوە خاوەنيان:

أ - نرخی پوولی بەكـارنەهاتوو يا دراو يا ئەوەی پێش بەكـارهێنانی بەسـەهوو دەشێوێ.

ب- ئەو رەسمەی بە سەهوو لەسەر وەرەقەيەک وەردەگيرێ كە رەسمی لە سەر نييە يا لەسەرێتی و رەسمەكەی كەمترە لەوەی لێی وەرگيراوە.

٢- ئەگـەر داواكـاری وەرگـرتنەوە كـە رێگای پوول فرۆشيی پێ درابوو تەواوی نرخی پوولە بەكار نەهاتووەكـانی دەدرێتـەوە دوای داشكاندنی كۆمـيسـيـۆن (عمولە).

٣- وەزير يا ئەوەی دەسـەلاتی دەداتێ بۆيان هەيە بە پارە يا پوول ئەو رەسـمـە بدەنەوە بەخاوەنی ئەگـەر دڵنيـيـابوون كـە رەسـمـدەر ئەو مـەبەسـتـەی بەدی نەهێناوە كە رەسمەكەی لە پێناودا داوە.

ماددەی نۆزدەيەم:

دەشێ پەيرەو بۆ ئاسانيی جێبەجێ كردنی حوكمەكانی ئەم ياسايە دەربكرێ.

ماددەی بيستەم:

كاربە هيچ دەقێک ناكرێ كە لەگەڵ حوكمەكانی ئەم ياسايەدا ناكۆک بێ.

ماددەی بيست و يەكەم:

دەبێ ئەنجومەنی وەزيرانی هەرێمی كـوردسـتـانی عـيراق حـوكـمـەكـانی ئەم ياسـايە جێبەجێ بكەن.

ماددەی بيست و دووەم:

ئەم ياسايە لە رۆژی بلاوكردنەوەيەوە لە رۆژنامەی رەسميدا كاری پێدەكرێ.

جوهر نامق سالم
سەرۆكی ئەنجوومەنی نيشتمانيی كوردستانی عێراق